

УДК 341.217:004.738.5(477:4-6ЄС)

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2025.36.08>

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР: ПРАВОВИЙ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Кравченко Іван Олександрович,

orcid.org/0000-0002-6555-2733

доктор юридичних наук,
професор кафедри адміністративного
та інформаційного права
(Сумський національний аграрний
університет, м. Суми, Україна)

Ткаченко Віта Віталіївна,

orcid.org/0000-0001-5432-4981

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного та
інформаційного права
(Сумський національний аграрний
університет, м. Суми, Україна)

Стаття присвячена комплексному аналізу інтеграції України до європейського цифрового простору у правовому та технологічному вимірах. Стрімкий розвиток цифрових технологій та необхідністю гармонізації українського цифрового законодавства з європейськими стандартами є важливою умовою успішної євроінтеграції та підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні. Розглядаються ключові аспекти участі України в загальноєвропейській Програмі Digital Europe з перспективою до 2027 року, яка становить важливу складову «цифрового безвізу» з ЄС. Особлива увага приділяється проекту EU4DigitalUA, в рамках якого Україна отримує європейську підтримку з розбудови інтероперабельності та інфраструктури цифрового уряду, розвитку електронних послуг, кібербезпеки та захисту даних.

Аналізується правова база цифрової трансформації України, зокрема Закони України «Про електронну комерцію», «Про електронні комунікації», «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в країні». Досліджується розвиток системи електронного врядування, зокрема успіх порталу «Дія» та програми «Дія. Цифрова освіта», що сприяють підвищенню цифрової грамотності населення. У статті розглядається чотири стратегічні напрями європейської цифрової трансформації з конкретними цільовими показниками: розвиток цифрових навичок у щонайменше 80% населення, розбудова безпечної цифрової інфраструктури для формування «гігабітного суспільства», забезпечення базового рівня цифрової інтенсивності для понад 90% малих і середніх підприємств та повна (100%) цифровізація державних послуг з впровадженням цифрової ідентифікації.

Підкреслюється, що інтеграція до європейського цифрового простору є не лише засобом наближення до європейських стандартів і практик, але й потужним інструментом для посилення антикорупційних механізмів, залучення інвестицій

та забезпечення економічного зростання України в умовах глобальної цифрової трансформації.

Ключові слова: європейський цифровий простір, цифрова інтеграція України, єдиний цифровий ринок ЄС, гармонізація законодавства, GDPR, кібербезпека, цифрова трансформація, електронні комунікації.

UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE EUROPEAN DIGITAL SPACE: LEGAL AND TECHNOLOGICAL ASPECTS

Kravchenko Ivan Alexandrovich,
orcid.org/0000-0002-6555-2733
Doctor of Juridical Sciences,
Professor at the Department of
Administrative and Information Law
(Sumy National Agrarian University,
Sumy, Ukraine)

Tkachenko Vita Vitalievna,
orcid.org/0000-0001-5432-4981
Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor at the Department of
Administrative and Information Law
(Sumy National Agrarian University,
Sumy, Ukraine)

The article is devoted to a comprehensive analysis of Ukraine's integration into the European digital space in the legal and technological dimensions. The rapid development of digital technologies and the need to harmonise Ukrainian digital legislation with European standards are an important condition for successful European integration and increasing the country's international competitiveness. The article examines the key aspects of Ukraine's participation in the pan-European Digital Europe Programme with a perspective until 2027, which is an important component of the 'digital visa-free regime' with the EU. Particular attention is paid to the EU4DigitalUA project, under which Ukraine receives European support to build interoperability and digital government infrastructure, develop electronic services, cybersecurity and data protection.

The legal framework for Ukraine's digital transformation is analysed, in particular the Laws of Ukraine 'On E-Commerce', 'On Electronic Communications', 'On Electronic Identification and Electronic Trust Services', 'On the Basic Principles of Cybersecurity of Ukraine' and 'On Stimulating the Development of the Digital Economy in the Country'. The development of the e-governance system is studied, in particular the success of the Diia portal and the Diia. Digital Education programme, which contribute to improving the digital literacy of the population. The article discusses four strategic directions of the European digital transformation with specific targets: development of digital skills for at least 80% of the population, building a secure digital infrastructure to form a 'gigabit society', ensuring a basic level of digital intensity for more than 90% of small and medium-sized enterprises, and full (100%) digitalisation of public services with the introduction of digital identification.

It is emphasised that integration into the European digital space is not only a means of approximation to European standards and practices, but also a powerful tool for

strengthening anti-corruption mechanisms, attracting investment and ensuring Ukraine's economic growth in the context of global digital transformation.

Key words: European digital space, digital integration of Ukraine, EU digital single market, harmonisation of legislation, GDPR, cybersecurity, digital transformation, electronic communications.

Постановка проблеми. В умовах глобальної цифрової трансформації та євроінтеграційних процесів України особливої актуальності набуває проблематика гармонізації вітчизняної цифрової екосистеми з європейським цифровим простором. Активізація відносин України з Європейським Союзом та отримання статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році посилюють необхідність всебічного аналізу правових та технологічних викликів і перспектив такої інтеграції.

Динамічний розвиток цифрових технологій та інформаційного суспільства обумовлює необхідність створення відповідної нормативно-правової бази, що забезпечуватиме ефективну інтеграцію України до єдиного цифрового ринку ЄС. Проте, незважаючи на певні здобутки у сфері цифровізації, український правовий та технологічний ландшафт все ще характеризується значними розбіжностями з європейськими стандартами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблематики інтеграції України у європейський цифровий простір має міждисциплінарний характер та знаходить своє відображення у працях багатьох вітчизняних науковців та нормативно-правових актах. Правове підґрунтя цифрової інтеграції України формують закони України «Про електронні комунікації» (2020), «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (2017), «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в країні» (2021) та «Про електронну комерцію» (2015), котрі закладають фундамент для гармонізації національного законодавства з європейськими нормами у цифровій сфері. Науково-практичний аналіз інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС представлений у дослідженні Лоли Ю.Ю., Михайленка Д.Г., Болотної О.В. та Дячека В.В. (2024), де розглядаються економічні аспекти та виклики цифрової інтеграції. Особливості та стратегічні напрями інтеграції України до європейського цифрового простору висвітлено в роботі О. Кревської (2024), яка аналізує відповідність української цифрової трансформації цілям Цифрової Стратегії ЄС до 2030 року. Аналітичні дослідження Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова (2022) розкривають реалії та перспективи євроінтеграції України, зокрема й у цифровій сфері.

Метою наукової статті є комплексний аналіз правових та технологічних аспектів інтеграції України у європейський цифровий простір.

Виклад основного матеріалу. В умовах глобалізації та цифрової трансформації світової економіки Україна визначила один із ключових векторів свого розвитку – входження до Єдиного цифрового ринку (далі – ЄЦР) Європейського Союзу. Це стратегічне рішення відкриває широкі перспективи для національної економіки та цифрової інфраструктури країни.

Інтеграція до Єдиного цифрового простору ЄС становить стратегічний пріоритет економічного поступу України. Відповідно, значні державні ресурси та зусилля спрямовуються на формування уніфікованого юридичного середовища та узгодження вітчизняної законодавчої бази з європейськими нормативними актами. Для реалізації цих завдань український парламент вже ухвалив Закон України «Про електронні комунікації» (від 16.12.2020 р. № 1089-IX), що став важливим кроком на шляху цифрової євроінтеграції [1]. Даний нормативний документ було розроблено у відповідності

до Європейського кодексу електронних комунікацій та закону «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» (від 05.10.2017 р.) [2], що мав на меті впровадження положень Регламенту ЄС № 910/2014, затвердженого Європейським Парламентом та Радою 23 липня 2014 року. Паралельно відбувається активна робота над створенням підзаконних нормативно-правових актів для забезпечення повноцінної реалізації вищезазначених законодавчих ініціатив.

Варто також відзначити, що законодавча база у сфері цифрової трансформації була суттєво посилена з прийняттям Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (від 05.19.2017 р. № 2163-VIII) [3] та Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (від 15.07.2021 р. № 1667-XI) [4]. Законодавче регулювання прав та обов'язків учасників взаємовідносин у галузі електронної комерції, включаючи захист прав споживачів та забезпечення конфіденційності інформації, визначено в Законі України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 р. № 675-VIII [5].

Головним сучасним викликом для розвитку електронного урядування в Україні залишається забезпечення ефективної електронної інтеграції між державними інформаційними базами. Як державні, так і приватні суб'єкти господарської діяльності регулярно стикаються з необхідністю отримання доступу до різноманітних державних реєстрів та баз даних. Для забезпечення функціонування таких електронних платформ як система публічних закупівель Prozorro, електронне декларування, єдине митне вікно та інших подібних цифрових рішень, критично важливою є інтеграція з державними інформаційними ресурсами.

З метою вирішення цього питання в Україні було затверджено Постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» [6], яка передбачає впровадження системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів відповідно до європейських стандартів, зокрема European Interoperability Framework (EIF) 2.0 [7]. У рамках European Interoperability Framework міститься детальний каталог технологічних рішень, що забезпечують функціональну сумісність інформаційно-аналітичних систем, необхідну для ефективної взаємодії між державними структурами, представниками бізнесу та громадянами [8].

Європейський Союз ставить перед собою завдання, що виходить за межі розбудови виключно внутрішньої цифрової екосистеми, і включає активне сприяння процесам цифрової трансформації у сусідніх державах, зокрема учасниках програми Східного партнерства (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Молдова та Україна). Задля реалізації цієї мети ЄС формує стратегію узгодження цифрових ринків із країнами Східного партнерства як невід'ємну складову ширшої політичної співпраці. Ключовим досягненням такої європейської політики стало формування об'єднаного цифрового простору зі східноєвропейськими партнерами в рамках програми EU4Digital [9]. Ініціатива EU4Digital працює над синхронізацією цифрових ринків та усуненням бар'єрів для надання загальноєвропейських онлайн-сервісів громадянам, державним установам та бізнесу. Це дозволяє підвищити якість та доступність цифрових послуг з оптимальнішим ціноутворенням. Узгодження українського цифрового сектору з європейським створить сприятливі умови для залучення інвестицій, розширення торговельних можливостей та спрощення умов розвитку для малих підприємств і стартап-проектів.

Програма «Цифрова трансформація для України» (DT4UA) є фундаментальним компонентом подальшого включення України до цифрового середовища Європейського Союзу. DT4UA спрямована на посилення захищеності та результативності

державних електронних послуг, а також спрощення доступу до них для населення та підприємців України. Додатковими цілями програми є впровадження електронних систем державного управління, виконання адміністративних функцій та забезпечення оперативного реагування на виклики, спричинені воєнним станом [10].

Врамках ініціативи EU4DigitalUA Україна одержує допомогу від європейських колег за кількома ключовими напрямками: розбудова сумісності та базової інфраструктури цифрового урядування; посилення інституційної спроможності; підвищення громадської обізнаності через комунікаційні заходи; впровадження електронних сервісів; а також забезпечення кібербезпеки та захисту інформації. Фінансування проекту охоплює період 2020-2024 років із загальним бюджетом 20,5 мільйонів євро. Наразі в межах програми EU4DigitalUA розпочато створення Єдиної державної електронної системи дозвільних документів (e-Permit), яка переводить процеси ліцензування та видачі дозволів у цифровий формат, дозволяючи заявникам подавати необхідні документи через персональні електронні кабінети. Додатково, вже завершено розробку веб-ресурсу «Підтримка paperless», мета якого – оперативно надавати фізичним особам та організаціям інформацію про доступні цифрові послуги держави [11].

Крім того, було прийнято Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027)» [12]. Залучення України до програми «Цифрова Європа» передбачає отримання фінансової підтримки з боку ЄС для розвитку кількох стратегічних напрямків: розробки суперкомп'ютерних технологій та високопродуктивних обчислювальних систем, розвитку штучного інтелекту, формування цифрових компетенцій, цифрової трансформації державного сектору та промисловості.

За прогнозами, приєднання України до реалізації програми «Цифрова Європа» створить передумови для суттєвого економічного зростання: очікується збільшення обсягів ВВП на 12%, нарощування експорту товарів до країн ЄС на 17%, послуг – на 12,2%, підвищення імпорту з європейських країн до України товарної продукції на 21,7%, послуг – на 9,1%. Такі показники сприятимуть загальному покращенню добробуту українських громадян приблизно на 7,8%.

Участь України у загальноєвропейській Програмі Digital Europe, розрахованій до 2027 року, становить вагомий елемент процесу «цифрового безвізу» з Європейським Союзом. Варто зазначити, що ЄС пішов назустріч Україні, звільнивши її від фінансових внесків на 2021–2022 роки та надавши суттєву знижку в розмірі 95% на платежі впродовж 2023–2027 років. На сьогодні Європейська комісія затвердила перші робочі програми, які діяли до 2023 року: головна програма з бюджетом 1,38 мільярда євро; напрямок кібербезпеки з фінансуванням 269 мільйонів євро; а також підтримка функціонування мережі Європейських центрів цифрових інновацій із бюджетом 329 мільйонів євро. Загальний обсяг фінансування проектів за напрямками, в яких може брати участь Україна, складає 7,6 мільярда євро [11].

Технологічний аспект інтеграції України в європейський цифровий простір є одним із ключових факторів, що визначають успіх євроінтеграційних прагнень нашої держави. В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства та цифрової економіки, гармонізація цифрових стандартів і технологій між Україною та ЄС набуває стратегічного значення. Цей процес передбачає не лише впровадження відповідних технічних рішень, але й розбудову інфраструктури, розвиток цифрових компетенцій та створення сприятливого регуляторного середовища. Останніми роками Україна досягла значного прогресу у впровадженні системи електронного урядування, яка дозволяє громадянам користуватися державними послугами через інтернет. Особливо успішним став портал «Дія», який перетворився на ефективний

канал комунікації між громадянами та державою: кількість користувачів зростає з 2,5 мільйонів у 2020 році до понад 12 мільйонів у 2021 році. Серед найпопулярніших цифрових послуг – є-Малятко, оформлення паспорта, заява на субсидії, пенсійні послуги, реєстрація зміни місця проживання, отримання витягу з реєстру платників єдиного податку, реєстрація ФОП та оформлення допомоги по безробіттю. Важливо відзначити, що в деяких аспектах цифрової трансформації Україна випереджає європейські тенденції – наразі в Євросоюзі лише розробляється аналог української «Дії» – європейський гаманець цифрової ідентифікації (European Digital Identity Wallet).

Паралельно відбувається розширення системи освіти в галузі цифрових технологій, де все більше громадян приєднуються до ініціативи «Дія. Цифрова освіта». За даними на січень 2023 року, майже 2,5 мільйона осіб отримали відповідні сертифікати. Спостерігається позитивна динаміка у зростанні цифрової грамотності населення – відсоток українців, чиї цифрові навички не досягають базового рівня, зменшився до 47,8% у 2021 році. Варто згадати, що згідно зі Світовим рейтингом цифрової конкурентоспроможності (World Digital Competitiveness Ranking, WDCR), Україна у 2021 році посіла 37 сходинку серед 64 держав світу за показником «Знання».

Інтеграція до Єдиного цифрового ринку виступає одним із ключових пріоритетів у процесі галузевої інтеграції України до ЄС, в рамках якої наша держава поетапно приводить свої нормативні положення у відповідність до європейських стандартів у сферах електронної ідентифікації, електронних платежів і розрахунків, кібербезпеки, захисту персональних даних та інших важливих напрямках. У цьому контексті необхідно брати до уваги фундаментальну європейську стратегію цифрової трансформації. Для України Єдиний цифровий ринок представляє ефективний механізм посилення економічної інтеграції та розширення процесів цифровізації. Одночасно варто підкреслити антикорупційний потенціал Єдиного цифрового ринку, який сприяє підвищенню якості, прозорості та результативності державних цифрових послуг і функціонування електронного урядування. Для бізнесу інтеграція до ЄЦР означає перехід на європейські регуляторні стандарти та посилену систему захисту прав споживачів. Вхідження України до Єдиного цифрового ринку сприятиме залученню інвестицій, збільшенню обсягів двосторонньої торгівлі та створенню нових робочих місць.

Єдиний цифровий ринок забезпечує взаємний доступ до онлайн-ринків. В останні роки в Україні спостерігається активізація електронної комерції та посилення участі компаній у глобальних виробничо-збутових ланцюгах. Наразі сектор електронної комерції складає приблизно 4% українського ринку роздрібної торгівлі. Перспективи розвитку цього сегменту виглядають оптимістично: аналітична компанія Statista передбачає щорічне зростання на рівні 14%. У 2021 році обсяг електронної комерції в Україні сягнув \$5,65 мільярдів, що становить близько 1% від загального обсягу електронної комерції в ЄС (€530 мільярдів) [11].

У рамках проєкту EUSTS відбулася онлайн-лекція «Інтеграція України в Єдиний цифровий ринок ЄС» О. Кревська навіла важливу інформацію про особливості інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС, у якому розглядається Цифрова Стратегія ЄС до 2030 року. Ця стратегія дійсно містить чотири ключові компоненти з амбітними цільовими показниками: 1) цифрові навички – встановлено мету, що мінімум 80% населення повинні мати базові цифрові навички; 2) безпечна та ефективна цифрова інфраструктура – спрямована на досягнення «тігабітного суспільства», де високошвидкісний інтернет доступний усім; 3) цифрова трансформація бізнесу – передбачає, що більше 90% малих і середніх підприємств досягнуть базового

рівня цифрової інтенсивності; 4) цифровізація публічних послуг – ставить за мету 100% цифровізацію державних послуг та впровадження цифрової ідентифікації;

Ці компоненти формують основу цифрових перетворень, до яких Україна має прагнути в процесі євроінтеграції. Вони встановлюють конкретні орієнтири для оцінки прогресу в цифровій трансформації країни відповідно до європейських стандартів [13].

Висновки. Інтеграція України до європейського цифрового простору є складним багатоаспектним процесом, що охоплює правову гармонізацію, технологічну адаптацію та інституційну трансформацію. Аналіз сучасного стану цифрової інтеграції свідчить про наявність значного прогресу в окремих сферах, зокрема у розбудові електронного урядування, запровадженні електронних публічних послуг та модернізації телекомунікаційної інфраструктури. Завершення процесу інтеграції створить передумови для участі України в єдиному цифровому ринку ЄС, підвищить конкурентоспроможність економіки та забезпечить доступ до якісних цифрових послуг.

Список використаних джерел:

1. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 року № 1089-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. №№ 97–100. ст. 393.
2. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 року № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. ст. 400.
3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закону України від 05.10.2017 року № 2163-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45, ст. 403.
4. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в країні: Закон України від 15.07.2021 року № 1667-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. №№ 6–7. ст. 18.
5. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 року № 675-VIII. URL: *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 45. ст. 410.
6. Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 357.
7. Експорт ІТ-послуг з країни. URL: <https://forbes.ua/news/eksport-it-poslug-z-ukraini-za-misyats-skorotiv-sya-na-35-nbu-31052024-21497>.
8. Лола Ю. Ю., Михайлеко Д. Г., Болотна О. В., Дячек В. В. Інтеграція країни до Єдиного цифрового ринку ЄС. *Проблеми економіки*. 2024. № 4. С. 64–70. DOI: 10.32983/2222-0712-2024-4-64-70 https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2024-4_0-pages-64_70.pdf
9. Ініціатива EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/the-eu4digital-initiative/>
10. Цифрова трансформація для України – DT4UA. URL: <https://ega.ee/uk/project/dt4ua/>
11. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. *Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова*. 2022. № 1–2: URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf
12. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027) : Закон України від 23.02.2023 року № 2926-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 60. ст. 193.
13. Кревська О. У рамках проєкту EUSTS відбулася онлайн-лекція «Інтеграція України в Єдиний цифровий ринок ЄС». 2024. URL: <https://lpnu.ua/news/u-ramkakh-proiektu-eusts-vidbulasia-onlain-lektsiia-intehratsiia-ukrainy-v-yedyniy-tsyfrovyy>